

Вертикальний напад як основа сучасного футболу в провідних командах світу

Хоменко В. В., Свирида В. С.

Херсонська державна морська академія, м. Херсон

Анотація. В статті розглянуто та проаналізовано вертикальний напад як основу провідних команд світу.

Ключові слова: захист; м'яч; передача; комбінації; контратака.

Вступ. На даний час футбол знаходиться на високому рівні, вдосконалюється побудова тренувального процесу футболістів, а також структура виконання різних техніко-тактичних дій (Abbott et al, 2018; Smpokos et al, 2018; Volotin & Vakayev, 2017; Жосан, Шалар, & Хоменко, 2016).

Результати дослідження. Найхарактернішою особливістю розвитку сучасного футболу є збільшення інтенсивності гри, в якій проявляються індивідуальна, групова, командна техніко-тактична майстерність і висока фізична підготовленість гравців (Накман et al, 2018; Хоменко, 2019). Команди для досягнення перемоги повинні мати в своєму складі гравців, які вміють грати «швидко» та приймати рішення в складних ситуаціях, що постійно змінюються в умовах дефіциту простору та часу, а також, які раціонально володіють технікою в поєднанні з тактичними діями та високою швидкістю пересування (Хоменко, 2015; Хоменко, 2014).

Значну роль у футболі відіграє інформаційне забезпечення тренувального процесу (Huzar, 2000a, 2000b, 2001b), комп'ютеризація управлінських рішень, аналіз психологічної підготовки та тактико-технічних дій футболістів (Huzar, 1999, 2001a, 2001c).

Стрімкими темпами розвивається жіночий футбол, який набуває все більшої популярності та привертає до себе увагу вболівальників (Шалар, Гузар, & Хоменко, 2019; Huzar, Shalar, & Norik, 2014; Гузар, Шалар, & Норик, 2014).

Головне завдання нападу – порушення організованих оборонних дій противника, подолання індивідуального і групового опору, яке дозволило б завершити атаку взяттям воріт. Вирішують ці завдання швидкість і точність виконання індивідуальних, групових і командних дій (Алиев, Андреев, & Губа, 2012; Хоменко, Шалар, & Авдєєв, 2018; Huzar, 2019).

У футболі розрізняють дві системи нападу – швидкий прорив і позиційний напад. Обидві застосовуються при різних вихідних розстановках гравців (Kassiano et al, 2019; Андреев, & Левин, 2004).

Позиційний напад використовують проти добре організованої оборони противника. Для цього способу характерний неквапливий розіграш м'яча, повільне просування гравців вперед з використанням великої кількості різноманітних передач м'яча (не тільки вперед, а й назад, поперек поля). Такі дії

передбачають вишукування слабких місць в обороні супротивника і створення умов для успішного єдиноборства або несподіваного виходу атакуючого гравця на ударну позицію, а також для того, щоб збити темп гри, зберегти контроль над м'ячем і виграти час. У позиційному нападі виділяються три фази: переклад м'яча із зони захисту в зону нападу, заняття позицій та підготовка прориву, прорив і завершення атаки (Gamble et al, 2019; Gomez-Piqueras et al, 2019; Губа, 2016).

Для успішного здійснення позиційного нападу необхідне вміння створити оперативний простір і чисельну перевагу над супротивником на певній ділянці поля і ефективно використовувати взаємодії між двома-трьома гравцями і реалізувати досягнуту перевагу.

Швидкий прорив є гострою тактичною зброєю. Сутність його полягає в тому, що, відібравши м'яч у супротивника, гравці максимально швидко переміщуються в зону нападу і туди ж переводять м'яч. Вони прагнуть найкоротшим шляхом вийти до воріт противника, позбавити його часу для організації оборони і завершити атаку ударом у ворота до повернення захищаються на свою половину поля. Успіх атакуючих дій тут залежить від уміння максимально швидко рухатися без м'яча і з м'ячем і зберігати при цьому високу точність виконання технічних прийомів, а також від уміння використовувати різноманітні тактичні комбінації (Evangelos et al, 2018).

У швидкому прориві виділяються три фази: оволодіння м'ячем, перехід в атаку і швидка довга передача м'яча вперед; маневрування в середині поля і створення чисельної переваги перед воротами противника; завершення атаки або реалізація чисельної переваги.

Застосування тієї чи іншої системи залежить від сили противника, стилю його гри, тактики гри в обороні (Pratas et al, 2018).

Новаторство Б'елси, ідеї ван Гала, свій підхід Клоппа – вертикальний футбол завойовує дедалі більше прихильників.

Під час перегляду матчів, де суперники подовгу розіграють м'яч, виникає бажання спостерігати за діями англійського «Ліверпуля» – команди, що сповідує вертикальний футбол, вирізняючись від більшості колективів. Новатором вертикального футболу, як і тотального захисту, вважають аргентинського генія – Марсело Б'елсу. Вперше він обмалював і показав широкому загалу нові тенденції футболу зі своєю збірною Чилі. Це був натяк на стиль гри, де м'яч необхідно доставити від захисту до нападу у максимально стислий термін, або використовуючи мінімальну кількість передач. Переважно, це короткі передачі, чи комбінації у двійках та трійках. Іншими словами, повільний розіграш м'яча потрібно замінити на швидкий і прямий (вертикальний).

Сам Б'елса пояснює свою філософію доволі коротко: «як тільки ми отримали м'яч, намагаємося знайти спосіб направити його вперед так швидко, як це може бути можливо у вертикальному напрямку. Але ми не переймаємося,

якщо у нас немає варіантів відразу доставити м'яч вперед. У такому випадку ми продовжимо контролювати м'яч»

Юрген Клопп не так фанатично, як Б'елса, відстоює принципи побудови вертикального футболу, але тим не менше характеристики гри його «Ліверпуля» нагадують принципи аргентинського спеціаліста. Ліверпуль, як і «Манчестер Сіті», вміє адаптуватися під суперника. «Ліверпуль» може володіти м'ячем заради контролю, або переходити до швидкого нападу, звісно, при потребі. Що робить «Ліверпуль» надзвичайно небезпечною, так це вміння грати на зміні фаз гри, під час переходів від захисту до нападу. Коли підопічні Клопа відбирають м'яч, суперник є дезорганізованим у захисті, і тоді через два-три коротких паса Ліверпуля захоплює простір, нащо суперник не встигає зреагувати. Це ключ до гри «Ліверпуля», і вплив вертикального футболу, як необхідної складової сучасної команди.

Як і у тотальному захисті, який формується на об'єднанні декількох варіантів ведення захисту аби створити модель, що буде найближчою до досконалості, так і у вертикальному футболі Клоппа є елементи гри які об'єднуються. В першу чергу – це володіння м'ячем і швидкі контратаки. Проблема команд, що подовгу контролюють м'яч – низьке розташування суперника, що не залишає простору в останній третині поля, і, як наслідок, розтягування таких побудов є досить проблематичним. У той же час, відмовитись від володіння теж було б помилкою: все-таки, коли ви перебуваєте з м'ячем, вам не заб'ють гол.

Для того, щоб подолати захисні редути, команда що перебуває з м'ячем повинна весь час провокувати суперника – «витягувати» його на себе, збільшуючи відстань між лініями, або грати на зміні фаз, чи розтягувати побудови. Андре Віллаш-Боаш пояснює концепцію звільнення простору, використовуючи вертикальні проникнення: «Є більше простору на полі, ніж це здається на перший погляд. Навіть, якщо ваш суперник розташований дуже низько на власній половині поля, ви одразу ж отримуєте іншу частину поля. Після чого гравець, що веде м'яч, може спровокувати суперника, змусити його рухатися за ним вгору чи в сторону, звільнюючи простір».

«Барселона» розіграє м'яч по горизонталі, а потім – раптове вертикальне проникнення. Центральні захисники під час атак розташовані настільки широко, що флангові захисники можуть піднятися догори і діяти, як флангові вінгери. Гвардіола говорив про можливості, які надають центральні захисники, що широко розставлені на полі. Якщо суперник використовує високий пресинг, то саме захисники можуть спровокувати суперника та змусити його розтягнути свою побудову.

Нині багато команд розташовуються дуже низько, необхідно навчитися провокувати їх, перебуваючи з м'ячем. Ідея Луї ван Гала полягає у тому, що м'яч необхідно рухати з одного боку на інший, до тих пір, поки не утвориться простір у середині, тоді ви змінюєте напрямок і рухаєтесь через центр. Таким

чином, ви провокуєте суперника горизонтальним контролем м'яча, змушуючи його піднятися вище.

Для того щоб створювати простір, коли суперник захищається низько у компактному блоці, необхідно грати вертикально, відрізаючи групи гравців розрізними передачами, змушуючи суперника розвертатися обличчям до власних воріт. У такому випадку атакуюча команда отримує перевагу, адже опорні півзахисники суперника не рухаються горизонтально, вони змушені переслідувати суперника, що руйнує організацію захисту. Крім цього, вертикальне проникнення через центр змусить крайніх захисників суперника зміщуватись до середини, відповідно у вас з'явиться простір на флангах.

Для Моурінью сенс гри в футбол досить простий: потрібно доставити м'яч у чужі ворота і зробити це більше число раз, ніж суперник. Але, як відомо, найближчий шлях з точки «А» в точку «Б» – це пряма. З його точки зору, прагматизм - це возити м'яч годинами уздовж і поперек поля, зводячи з розуму суперника, виправдовуючи подібне людиноненависництво твердженнями: «поки м'яч у нас, нам ніщо не загрожує» або «найкращий захист - це контроль м'яча».

Якщо тотальний захист – це мікс зонної та персональної оборони, вертикальний напад – це суміш володіння м'ячем і швидких контратак, чи проходів. Можливість застосування різних систем збагачує футбол. Щоб бути успішних у сучасних реаліях необхідно вміти вдало використовувати тотальний захист і вертикальний напад.

Висновки. Автори гучних сенсацій в Лізі чемпіонів – «Ліверпуль» і «Рома» є чи не найкращими носіями вертикального футболу. Їх синхронні перемоги над безумовними лідерами двох найсильніших національних чемпіонатів показують, що тотальний контроль м'яча виходить з футбольної моди.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Алиев, Э.Г., Андреев, С.Н., & Губа, В.П. (2012). *Мини-футбол (футзал)*. Москва : Советский спорт.
- Андреев, С.Н., Левин, В.С. (2004). *Мини-футбол*. Липецк : Арес.
- Губа, В.П. (2016). *Теория и методика мини-футбола (футзала)*. Москва. Спорт.
- Гузар, В.М., Шалар, О.Г., Норик, А.О. (2014). Деякі фактори, що впливають психологічний клімат жіночої футбольної команди. *Проблеми и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях: матеріали X Междунар. науч. конф.*, Белгород: ХГАФК, Т.2, 28-31.
- Шалар, О.Г., Гузар, В.М., Хоменко, В.В. (2019). Вплив спортивного тренування на фізичну та технічну підготовленість футболістів. *Актуальні проблеми громадського здоров'я та рухова активність різних верств населення: матеріали I Всеукр. нак.-практ. конф.*, Херсон, , 200-205.
- Жосан, І.А., Шалар, О.Г., Хоменко, В.В. (2016). Порівняння техніко-тактичних дій крайніх захисників на чемпіонаті світу з футболу 2014 року. *Науково-*

педагогічні проблеми фізичної культури. Фізична культура і спорт: зб. наук. пр. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, Випуск 3(72)16, Київ: НПУ ім. Драгоманова, 60-63.

- Хоменко, В.В. (2019). Сучасні тактичні побудови гри провідних європейських футбольних клубів у 2018 році. *Спортивні ігри*, 2(12), 59-70. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2544963>
- Хоменко, В.В. (2015). Показники індивідуальних техніко-тактичних дій крайніх. *Дидактико-методичні аспекти фізичної культури: зб.наук. пр. за матеріалами ІХ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, 26-27 березня 2015 року, Херсон : ХДУ, 95-98.*
- Хоменко, В.В., Шалар, О.Г., Авдєєв, Д. (2018). Фізична підготовленість футболістів ФК «ОЛЕКСАНДРІЯ» U-21. *Актуальні проблеми юнацького спорту: зб. статей XIII Всеукр. наук. конф. (27 вересня 2018 р.), Херсон: ХДУ, 153-158.*
- Хоменко, В.В. (2014). Деякі проблеми тактичної підготовки футболістів. *Дидактико-методичні аспекти фізичної культури: зб.наук. пр. за матеріалами VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, 27-28 березня 2014 року, Херсон : ХДУ, 105-108.*
- Huzar, V. N., Shalar, O. H., & Norik, A. O. (2014) Relationship as an aspect of psychological climate of women's soccer team. *Physical education of students*, 2, 8-12. doi:10. 6084/m9.figshare.906307
- Huzar, V. M. (2000a). Management of physical culture and sports by officials. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 15, 3–8.
- Huzar, V. (1999). About the need for the information support automation of physical culture and sport. *Pedagogical sciences*, 10, 316-322.
- Huzar, V. M. (2000b). Information and informational support of physical culture and sports. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 16, 3–7.
- Huzar, V. N., (2001a). The use of computer technology in the field of physical culture and sport. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 8, 10-17.
- Huzar, V. N., (2001b). Informational requirements of officials in the field of physical culture and sports. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 9, 13–21.
- Huzar, V. N., (2001c). The automated data processing of physical culture and sport. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 10, 6-11.
- Huzar, V. N. (2019). Sports and outdoor games on water. *Sportyvni ihry*. Kharkiv: KhDAFK, 1 (11), 4–15. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2543532>
- Bolotin, A. & Bakayev, V. (2017). Pedagogical conditions required to improve the speed-strength training of young football players. *Journal of Physical Education and Sport*, (JPES) 17(2), 95, 638-642.

- Hakman, A., Vaskan, I., Kljus, O., Liasota, T., Palichuk, Y., & Yachniuk, M. (2018). Analysis of the acquisition of expertise and mastery of physical skills for performing techniques by young footballers. *Journal of Physical Education and Sport*, 18, 1237–1242. <https://doi.org/10.7752/jpes.2018.s2184>
- Gamble, Declan, Spencer, Matt, McCarren, Andrew, & Moyna, Niall. (2019). Activity profile, PlayerLoad™ and heart rate response of Gaelic football players: A pilot study. *Journal of Human Sport and Exercise*. 14(4): 711-724. doi:10.14198/jhse.2019.144.01
- Kassiano, Witalo, Andrade, Ana Denise, Jesus, Karla de, Lima, Antônio Barroso, Simim, Mário Antônio, Medeiros, Alexandre Igor Araripe, Assumpção, & Cláudio de Oliveira. (2019). Neuromuscular parameters and anaerobic power of U-20 futsal players. *Journal of Human Sport and Exercise*. 14(1), 207-214. doi:10.14198/jhse.2019.141.17
- Gomez-Piqueras, Pedro, Gonzalez-Villora, Sixto, Castellano, Julen, & Teoldo, Israel. (2019). Relation between the physical demands and success in professional soccer players. *Journal of Human Sport and Exercise*. 14(1): 1-11. doi:10.14198/jhse.2019.141.01
- Smpokos, Emmanouil, Mourikis, Christos, & Linardakis, Manolis. (2018). Seasonal physical performance of a professional team's football players in a national league and European matches. *Journal of Human Sport and Exercise*. 13(4): 720-730. doi:10.14198/jhse.2018.134.01
- Evangelos, Bekris, Gioldasis, Aristotelis, Ioannis, Gissis, & Georgia, Axeti. (2018). Relationship between time and goal scoring of European soccer teams with different league ranking. *Journal of Human Sport and Exercise*. 13(3): 518-529. doi:10.14198/jhse.2018.133.04
- Abbott, Will, Brickley, Gary, & Smeeton, Nicholas J. (2018). Physical demands of playing position within English Premier League academy soccer. *Journal of Human Sport and Exercise*. 13(2): 285-295. doi:10.14198/jhse.2018.132.04
- Pratas, José Maria, Volossovitch, Anna, & Carita, Ana Isabel. (2018). Goal scoring in elite male football: A systematic review. *Journal of Human Sport and Exercise*. 13(1): 218-230. doi:10.14198/jhse.2018.131.19

Відомості про авторів

Хоменко Владислав Вікторович – викладач кафедри фізичного виховання

Херсонська державна морська академія

E-mail: vvvladislav8homenko@gmail.com

Свирида Валерій Степанович – старший викладач кафедри фізичного виховання

Херсонська державна морська академія

E-mail: client885@gmail.com

Надійшла до редакції 07.01.2020 р.